

Deprem Bölgesi Sınıf Öğretmenlerinin Deprem Sonrası Eğitim Öğretimle İlgili Görüşleri

Cihat YAŞAROĞLU¹, Semih SÜRMELE², Taner ATLI³

Öz

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli iki şiddetli depremden tüm ülke olumsuz etkilenmesine rağmen özellikle 11 il çok boyutlu olarak etkilenmiştir. Depremden belli bir süre sonra deprem bölgesinde de okullar kademeli olarak açılmış, eğitim öğretime başlanmıştır. Bu çalışmada, deprem bölgesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, depremden sonra başlayan eğitim – öğretim süreçlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak tarama modeli bir çalışma tasarlanmış, 220 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır. Verilerin toplanmasında, deprem bölgesinde bulunan araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracı hem açık uçlu hem de kapalı uçlu sorular yer almaktadır. Ankette yer alan sorular, öğretmenlerin depremle ilgili duygu durumları ve kişisel tecrübeleri, paydaşlarla iletişim süreci, öğrencilere ilişkin gözlemler ile eğitim – öğretim süreçlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Öğretmenler anketi doldurduktan sonra eksik bırakılan anketler analiz dışı bırakılmıştır. Veri analizinde açık uçlu olan soruların cevapları da nicelleştirilmiş tüm soruların cevapları betimsel olarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin okulların yeniden açılmasını olumlu gördükleri, stres düzeylerinin arttığı, dikkat ve motivasyon sürelerinin azaldığı gibi sonuçlar araştırmanın başlıca sonuçları arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem sonrası eğitim, afet sonrası eğitim, Kahramanmaraş depremi, öğretmen duyguları, öğretmen görüşleri.

¹ Prof. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, cihat.yasaroglu@inonu.edu.tr, Malatya, Türkiye

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, semihs44@gmail.com, Malatya, Türkiye

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, taneratli625@gmail.com, Malatya, Türkiye

Views of Classroom Teachers in the Earthquake Region Regarding Post-Earthquake Education

Abstract

On 6 February 2023, although the whole country was adversely affected by two severe earthquakes centred in Kahramanmaraş, 11 provinces were particularly affected in a multidimensional manner. After a certain period of time after the earthquake, schools were gradually opened in the earthquake zone and education started. In this study, it was aimed to determine the opinions of classroom teachers working in the earthquake zone about the education and training processes that started after the earthquake. In accordance with this purpose, a survey model study was designed and 220 classroom teachers were reached. A data collection tool created by the researchers in the earthquake zone was used to collect the data. The data collection tool includes both open-ended and closed-ended questions. The questions in the questionnaire include questions about teachers' feelings and personal experiences related to the earthquake, communication process with stakeholders, observations about students and education and training processes. After the teachers filled out the questionnaire, incomplete questionnaires were excluded from the analysis. In the data analysis, the answers to the open-ended questions were also quantified and the answers to all questions were analysed descriptively. Upon examining the primary research findings, it is evident that the teachers had a favourable outlook towards the reopening of schools. However, it is noteworthy that their stress levels increased while their attention and motivation periods decreased.

Keywords: Post-earthquake education, post-disaster education, Kahramanmaraş earthquake, teacher emotions, teacher opinions.

1. GİRİŞ

Türkiye’de yakın zamanda büyük bir deprem afeti yaşandı. 6 Şubat 2023 günü saat 04.17 ve 13.24’te tarihindeki en büyük deprem felaketlerinden birini merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan iki deprem ile yaşadı. Bu şiddetli depremlerde 11 ilde çok sayıda bina yıkılarak enkaz haline gelmiş (İTÜ, 2023) elli binden fazla da can kaybı yaşanmıştır. Depremin etkileri farklı alanlarda görülmüş, bir çok alan depremden olumsuz etkilenmiştir. Bu alanlardan biri de eğitim sistemidir.

Şahin ve Sipahioğlu afeti, “birçok kurum ve kuruluşun koordineli bir biçimde görev almasını gerektiren ve insan hakları için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan aktivitelerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları veya insan topluluklarını etkileyen doğal, teknolojik ve insan kökenli olaylara denilmektedir. Bu olaylar içinde deprem, sel-taşkın, volkan püskürmeleri gibi doğanın normal bir işlevi olarak gerçekleşenler “doğal tehlike” olarak nitelendirilir ve “afet” niteliğini kazanması için insan can ve malının kaybına neden olması gerekir” (Akt.: Erkal ve Değerliyurt, 2009). Afetin yaşandığı bölgede insanların beslenme, kamu hizmetlerinden yararlanamama, ticari ve sosyal hayatlarında problemler yaşanır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere afet durumunda çeşitli kayıplar meydana gelmektedir. Bu kayıpların görüldüğü alanlardan biri de eğitimidir.

Doğal afetlerin eğitim üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalar, doğala afete maruz kalma ile eğitim çıktıları arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir (Özer, 2023). Doğal afetler hem kısa hem de uzun vadede çeşitli şekillerde eğitim üzerinde önemli etkileri olabilir. Örneğin doğal afetler, okulların geçici veya kalıcı olarak kapanmasına neden olarak öğrencilerin eğitimini aksatabilir. Bu, halihazırda akademik olarak zayıf olan veya dezavantajlı gruplardan gelen öğrenciler için özellikle zor olabilir. Ya da doğal afetler okul binalarına zarar verebilir veya yok edebilir. Bu aynı zamanda ders kitapları, bilgisayarlar ve diğer ekipmanlar gibi eğitim kaynaklarının kaybına da yol açabilir. Diğer bir boyutta doğal afetler, öğrenciler ve öğretmenler için etkili öğrenme ve öğretme yeteneklerini etkileyebilecek psikolojik travmaya neden olabilir. Bu travmanın zihinsel sağlık ve esenlik üzerinde uzun vadeli etkileri de olabilir. Son olarak doğal afetlerin aileler ve toplumlar üzerinde önemli ekonomik etkileri olabilir (Arcaya vd., 2020).

Depremden hemen sonra Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) eğitim hizmetlerinin başlatılması ve insani yardımların sağlanması için harekete geçmiştir. Bu kapsamda sahip olduğu insan kaynağı ve üretim kapasitesini depremin etkilerini azaltmak için kullanmıştır. Ayrıca deprem alanında sunulan insani yardımlarda MEB kurumlarının ilk günden itibaren ana üretici konumunda olduğu gözlenmiştir. MEB, eğitim hizmetlerinin en kısa sürede sunulabilmesi için gerekli alanların oluşturulmasını, öğretmen ve psikolojik danışmanların görevlendirilmesini sağlamıştır. Çadırlar, konteynerler ve prefabrik okullar aracılığıyla eğitim hizmetleri hızla başlatılırken okullarda yüz yüze eğitime geçiş için hazırlıklara başlanmıştı (Özer, 2023). Daha sonra da deprem bölgelerindeki okullarda eğitim öğretim üç kademede başlatıldı. Birinci aşamada Kilis, Şanlıurfa ve Diyarbakır'da 1 Mart; Osmaniye, Gaziantep ve Adana'da 13 Mart; depremden en fazla etkilenen Adıyaman, Kahramanmaraş, Malatya ve Hatay'da ise 27 Mart tarihinde sadece belirlenen ilçelerde eğitim öğretim başlatıldı (Millî Eğitim Bakanlığı, 2023).

İlgili literatür tarandığında depremlerin eğitim süreci üzerindeki etkisine ilişkin ulusal (Akpolat vd., 2021; Arslan, 2023; Çoban vd., 2017; Dizer, 2008; Karakuş, 2014; Kardaş & Tanhan, 2018; Telli & Altun, 2023; Ünlüer, 2002; Yıldız, 2000) ve uluslararası araştırmaların (Baytiyeh, 2018; Engle, 2018; Ezaki, 2018; Luzincourt & Gulbrandson, 2010; Paudel & Ryu, 2018; Pyles & Svistova, 2015; Sapkota & Neupane, 2021) yapıldığı görülmektedir. Bu ulusal araştırmaların Türkiye'de farklı zaman dilimlerinde yaşanmış depremlerden sonra, depremde öğretmen, idareci veya öğrencilerle veya depremin eğitim süreçleri üzerindeki genel etkileri ile ilgili yapılan araştırmalar olduğu görülmektedir. 6 Şubat depreminden sonra deprem bölgesindeki sınıf öğretmenlerinin eğitim – öğretim süreçleri ile ilgili görüşlerinin araştırıldığı çalışmalara ise rastlanmamıştır.

Bu araştırma, deprem bölgesindeki sınıf öğretmenlerinin depremden sonra, deprem bölgesi olan illerde sürdürülen eğitim – öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Bu amaca ulaştırılacak şekilde aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

Deprem sonrası eğitimde deprem bölgesindeki sınıf öğretmenlerinin;

- İletişim (öğrencilerin kendi aralarında, öğretmenlerin öğrencilerle, öğretmenlerin meslektaşları ile) süreçleri,
- Duygu durumları ile kişisel deneyimlerine,
- Öğrenme – öğretme süreçlerinin yürütülmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli araştırmalar, araştırılan konunun mevcut durumunu ortaya koymaya amaçlamaktadır (Karasar, 2008). Bu araştırma, deprem bölgesinde deprem sonrası eğitim öğretimin nasıl işlediğine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçladığından tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini deprem bölgesi olan 11 ilde, depremden sonra eğitim öğretimin başlaması ile birlikte bu illerdeki açılan okullarda görev yapmakta olan 220 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem, ölçüt örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılmasıdır. Ölçüt, araştırmacı tarafından belirlenebilir veya önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da depremden hemen sonra olması dikkate alınarak deprem bölgesinde görev yapmakta olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren öğretmenlerden veri toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 102'si kadın, 116'sı erkektir (2 belirtmemiş). Kıdeme göre bakıldığında ise 88 sınıf öğretmeni 1-10 (%20); 72 öğretmen 11-20, 59 öğretmen ise 21 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir (1 belirtmemiş). İllere göre Malatya'dan 82, Adıyaman'dan 56, Hatay'dan 11, Kahramanmaraş'tan 21, Gaziantep'ten 22, Şanlıurfa'dan 12, Diyarbakır, Elazığ, Kilis, Adana ve Osmaniye illerinden ise 16 sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin deprem sonrası dönemde eğitim öğretime devam ettikleri okul ile yerleşim yerlerine ilişkin bilgiler Tablo 'da gösterilmektedir.

Tablo . Öğretmenlerin görev yaptıkları okul ve yerleşim yerlerine ilişkin bulgular

	n	%
<i>Görev yaptığı okul</i>		
Kendi okulunda	168	76.4
Başka bir okul bünyesinde kendi okulum	10	4.5
Konteyner	11	5.0
Görevlendirme ile başka okul	11	5.0
Belirtmemiş	20	9.1
<i>Şu an ikamet ettiği yer</i>		
Kendi konutunda	136	61.8
Başkasında misafir	38	17.3
Çadır/Konteyner	32	14.5
Yurt/Pansiyon vb.	10	4.5
Cevap yok	4	1.8

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, depremden sonra kendi okullarında görev yaptıkları ve kendi konutlarında kaldıkları görülmektedir. Bununla birlikte başka okul binasında, konteyner okulda eğitim öğretime devam ettiklerini belirten öğretmenler de bulunmaktadır. Öğretmenlerin çoğu kendi konutunda ikamet ettiğini belirtmekle beraber başkasında misafir olarak, çadır veya konteynerde, yurt ya da pansiyonda kaldıklarını belirten öğretmenler de bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan hem kapalı uçlu hem de açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış anket ile toplanmıştır. Deprem bölgesinde bulunan araştırmacılar tarafından, deprezede öğretmenlerle ön görüşmeler yapılarak soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan soru havuzu hakemlere gönderilmiş ve kapsam açısından geçerliliğinin değerlendirilmesi istenmiştir. Sonrasında sorular pilot uygulama için deprem bölgesinde açılan okullarda görev yapmakta olan bir grup sınıf öğretmenine doldurtulmuş, dönütlere göre çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya başlanmadan önce İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu, 04.05.2023 tarih, 3. Oturumun 1. Kararı olarak etik kurul izni alınmıştır.

Etik kurul izni ve tüm düzenlemelerden sonra veri toplama aracına son hali verilerek online forma dönüştürülmüştür. Ardından online form, deprem bölgesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile çeşitli sosyal platformlar, öğretmenlerin yer aldığı sosyal gruplarda paylaşılmış ve öğretmenlerin bu formu doldurmasını istenmiştir.

Veri Analizi

Veriler toplandıktan sonra ön inceleme yapılmış deprem bölgesi olmayan illerden olup yine de soru formlarını dolduran öğretmenlerin anketleri analiz dışı bırakılarak 220 sınıf öğretmenine ait veriler analize alınmıştır. Veriler betimsel olarak (aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde, frekans) analiz edilmiştir. Açık uçlu olan sorulara verilen cevaplar da nicel verilere dönüştürülmüştür. Elde edilen bulgular tablo ve grafiklerle sunulmuştur.- Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu/Katılımcılar/Denekler (bunlardan sadece biri)

3. BULGULAR

Bu başlık altında sınıf öğretmenlerinin depremden sonraki eğitim – öğretim faaliyetlerine ilişkin cevaplarının analizine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Öğretmenlerin depremden sonra psikososyal destek alınıp alınmamasına yönelik cevaplarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (n= 199, %90.5) bu tür bir destek almadıklarını belirtirken az bir kısmı (n= 21, %9.5) destek aldıklarını belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde öğretmenlerin çoğu (n= 159, %72.3) depremden sonra afet eğitimi kursu almadığını belirtirken diğer öğretmenler ise (n= 60, %27.3) bu kursu aldıklarını belirtmişlerdir.

Depremden sonra öğretmenlerin genel duygu durumları ile bazı sorular sorulmuş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek bulgular bu alt başlıkta sunulmuştur.

Tablo 1. Depremden sonra deprem farkındalığına ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Çok arttı	174	79.5
Biraz arttı	37	16.9
Değişmedi	8	3.7
Toplam	219	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını, depremden sonra deprem farkındalıklarının arttıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Depremden sonra okul binasına girerken hissedilen duyguya ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Endişeli bir şekilde giriyorum	124	59.3
Deprem öncesi gibi hissediyorum	75	35.9
Arkadaşlarımdan güç alarak giriyorum	10	4.8
Toplam	209	100

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu binaya girerken endişe ve korku duymaktadır. Ancak yaklaşık üç öğretmenden biri okul binasına girerken deprem öncesi gibi hissettiklerini belirtmiştir. Az sayıda öğretmen ise arkadaşlarından güç alarak binaya girebildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Deprem sonrasında sınıfa ilk girdiklerinde öğretmenlerin ne hissettiklerine ilişkin görüşlerin dağılımı

	<i>n</i>	%
--	----------	---

Mutluluk, umut	60	22.1
Korku	46	17
Tedirginlik, endişe	57	21
Üzüntü, karamsarlık	58	21.4
Heyecan	10	3.7
Özlem	17	6.3
Sorumluluk	12	4.4
Duygu Karmaşası	11	4.1
Toplam	271	100

Anketin bu sorusuna birden fazla seçenek işaretlenerek 271 cevap verilmiştir. Verilen cevapların analizinden, öğretmenlerin depremden sonra ilk defa sınıfa girdiklerinde mutluluk ve umut duyguları yaşadıklarını belirtmişlerdir (n= 60). Ancak öğretmen görüşlerinin çoğunlukla olumsuz duygular olan korku, tedirginlik – endişe, üzüntü – karamsarlık ile ilişkili olduğu görülmektedir. Diğer yandan öğretmenlerin heyecan duydukları, özlem duydukları, sorumluluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber duygu karmaşası yaşadığını belirten öğretmen görüşleri de bulunmaktadır.

Tablo 4. Deprem sonrasında öğretmenlerin sınıfta kendilerini güvende hissetme durumlarına ilişkin görüşleri

	<i>n</i>	%
Tamamen	36	16.7
Kısmen	142	65.7
Hiç	38	17.6
Toplam	216	100,0

Öğretmenlerin % 16.7'si sınıfta kendilerini güvende hissettiklerini belirtirken hemen hemen aynı oranda öğretmen de kendilerini hiç güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir. % 65.7 oranında sınıf öğretmeni ise kendilerini kısmen güvende hissettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Yerleşim yerinde depremin neden olduğu yıkım ve tahribatları görünce hissedilen duygulara ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Korkumuzu arttırıyor	79	36.6
Kaygılanıyoruz	67	31.0
Çok fark etmiyor	10	4.6
Sürekli deprem hissi yaşıyor	60	27.8
Toplam	216	100

Depremin neden olduğu tahribatın öğretmenler üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğunun bu görüntüler karşısında korku ve endişelerinin arttığını veya deprem hissi yaşattığını belirtmektedir. Çok az sayıda öğretmen ise kendileri için bu durumu farketmediğini belirtmiştir.

Tablo 6. Depremden sonra eğitim – öğretimin başlama kararının doğruluğuna ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı

	<i>n</i>	%
Yerinde bir karar	123	57.2
Kaygı arttırıcı bir karar	22	10.2
Fark etmiyor	49	22.8
Yanlış bir karar	21	9.8
Toplam	215	100

Depremden sonra okulların açılma kararının değerlendirildiği bu soruda öğretmenlerin cevapları farklılaşmaktadır. Öğretmenlerin yarısından fazlası okulların açılmasını yerinde bir karar olarak görürken yaklaşık % 20'si kaygıyı arttırıcı ve yanlış bir karar olarak değerlendirmektedir. Bu kararın kendileri için farketmediğini belirten öğretmen oranı ise % 22.8'dir.

Tablo 7. Deprem sonrasında öğrencilere yönelik öğretmen bakış açısının değişimine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Değişmedi	56	46.7
Değişti	7	5.83
Sorumluluk duygum arttı	16	13.3
Daha toleranslı davranıyorum	18	15
Daha şefkatli davranıyorum	10	8.33
Daha fazla ilgileniyorum	7	5.83
Sevgim arttı	6	5
Toplam	120	100

Öğretmenlere, depremden sonra öğrencilere bakış açılarının değişip değişmediği ile ilgili soru sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar ($n= 120$) analiz edilmiştir. Cevap veren öğretmenlerin yarısına yakını öğrencilerine yaklaşımlarının değişmediğini belirtmiştir. Öğrencilere bakışlarının değiştiğini belirten öğretmenler ise değişimlerin olumlu olduğunu (sorumluluk duygusunun artması, daha toleranslı olma, daha şefkatli olma ve sevgide artış) belirtmişlerdir.

Tablo 8. Afet bölgesinde çalışma isteğine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Fırsatım olsa başka bir okula tayin isterim	74	34.3
Okulumdan ayrılmayı düşünmüyorum	128	59.3
Başka bir okulda kendimi daha güvende hissederim	14	6.5
Toplam	216	100

Sınıf öğretmenlerine depremden sonra, afet bölgesinde çalışma isteklerine ilişkin görüşlere bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun mevcut okulunda kalmayı düşündüğü, diğer kısmının ise (% 36.6) fırsat bulmaları durumunda başka kuruma geçebileceğini ifade etmişlerdir.

Araştırmada öğretmenlerin depremden sonraki eğitim öğretimde deneyimledikleri kişisel tecrübeler ile ilgili bazı sorular sorulmuş ve bu soruların cevapları analiz edilerek bulgular tablo/şekil ile gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen ve öğrencilerin sınıf içi motivasyonları, dikkat düzeyleri ve öğrencilerin derse katılımlarına ilişkin öğretmen görüşleri

	Çok arttı		Arttı		Değişmedi		Azaldı		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Öğretmenlerin sınıf içi motivasyonları	19	8.7	39	17.9	62	28.4	98	45	218	100
Öğretmenlerin sınıf içi dikkat düzeyleri	12	5.5	38	17.4	70	32	99	45.2	219	100
Öğretmenlerin stres düzeyleri	52	23.7	128	58.4	31	14.2	8	3.7	219	100
Öğrencilerin sınıf içi dikkat düzeyleri	6	2.7	7	3.2	36	16.4	170	77.6	219	100
Öğrencilerin derse katılım düzeyleri	4	1.8	11	5	51	23.3	153	69.9	219	100

Öğretmenlerin yarısına yakını depremden sonra sınıf içi motivasyonlarının azaldığını belirtirken % 28.4'ü ise değişim olmadığını ve kalan diğer kısmı ise % 17.9 ile arttığını veya çok arttığını (% 8.7) belirtmiştir. Yine sınıf öğretmenlerinin (n=219) yarısına yakını, ders anlatırken dikkat düzeylerinin azaldığını belirtmiştir. 70 öğretmen dikkat düzeyinin değişmediğini belirtirken 50 öğretmen ise arttığını belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri depremden sonra stres düzeylerinin çok arttığını (% 23.7) ve çok arttığını (% 58.4) belirtirken stres düzeyinin değişmediğini belirten öğretmen oranı % 14.2 ve azaldığını belirten öğretmen oranı ise % 3.7'dir.

% 77.6 oranında öğretmen, gözlemlerine göre öğrencilerin sınıf içi dikkat düzeylerinin azaldığını belirtmekte iken % 16.4 ise değişim olmadığını kalan kısmı ise arttığını veya çok arttığını belirtmiştir. Öğrencilerin derse katılım düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri ise yine öğrencilerin büyük oranda derse katılım oranlarının azaldığını (% 69.9) belirtmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin deprem sonrasında eğitim-öğretimle ilgili en büyük endişelerine ilişkin görüşlerin dağılımı

	<i>n</i>	%
Müfredatı yetiştirememe	37	21.4
Akademik kayıp	25	14.5
Can güvenliği	29	16.8
Psikolojik sıkıntılar	24	13.9
Öğrenme problemleri	21	12.1
Normalleşmenin uzaması	11	6.3
Verim alamamak	9	5.2
Devamsızlık	9	5.2
Tekrar deprem olma korkusu	8	4.6
Toplam	173	100

Öğretmenlere açık uçlu olarak depremden sonraki en büyük endişeleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre müfredatı yetiştirememeye, can güvenliği en çok tekrarlanan endişeler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte akademik kayıplar, psikolojik sıkıntılar, öğrenme problemleri, verim alamama, öğrenci devamsızlığı, normalleşme sürecinin uzaması, tekrar deprem olabilir korkusu da endişe duyulan başlıklar arasında yer almaktadır.

Tablo 11. Deprem sonrası öğretmenler odasında günlük sohbet konularına ilişkin görüşlerin dağılımı (Bu soruya çoklu cevaplar verilmiştir)

	<i>n</i>	%
Deprem ağırlıklı konuşmalar	197	48
Günlük konuşmalar	85	20.7
Öğrenci merkezli konuşmalar	65	15.85
Veli merkezli konuşmalar	51	12.43
Ders merkezli konuşmalar	12	2.92
Toplam	410	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmenler odasında günlük konuşmalarının ağırlıklı olarak doğal afetler olduğu görülmektedir (% 48). Diğer yandan öğretmenler; günlük konuşmaların, eğitim öğretim merkezinde yer alan öğrenci, veli, ders merkezli konuşmaların da devam ettiğini belirtmişlerdir.

3.2. Depremden sonra iletişim ve etkileşime ilişkin bulgular

Sınıf öğretmenlerinin meslektaş, öğrenci, veli ve yöneticiler ile olan iletişim ve etkileşimlerine ilişkin bulgular bu alt başlık altında yer almaktadır.

Tablo 12. Deprem sonrası eğitim sürecinde paydaş (idareci, öğretmen, veli) desteklerini ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Yeterli	131	68.9
Kısmen yeterli	25	13.2
Yetersiz	34	17.9
Toplam	190	100

Görüş belirten sınıf öğretmenleri (n= 190), deprem sonrası eğitim sürecinde yönetici, meslektaş ve veli desteklerini genel olarak yeterli veya kısmen yeterli düzeyde hissettiklerini belirtmektedir. Çok az oranda öğretmen ise paydaş desteğini yetersiz görmektedir.

Tablo 13. Depremden sonra iletişim süreçleri ile ilgili öğretmen görüşleri;

	Çok arttı		Arttı		Değişmedi		Azaldı		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Öğrencilerle olan iletişim	39	17.9	85	39	72	33	22	10.1	218	100
Meslektaşlar ile iletişim	31	14.1	82	37.3	84	38.2	23	10.4	220	100
Öğrencilerin kendi aralarındaki iletişim	22	10	86	39.1	87	39.5	25	10.1	220	100

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu, depremden sonra öğrencileri ile olan iletişimlerinin arttığını belirtmişlerdir. 22 öğretmen azalmadığını, 72 öğretmen ise iletişimlerinin değişmediğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde öğretmenlerin kendi meslektaşları ile olan iletişimlerine ilişkin cevapların farklılaştığı görülmektedir. Araştırmada görüş belirten öğretmenlerin yarıdan fazlası meslektaşları ile olan iletişimlerinin olumlu yönde arttığını belirtirken yarıya yakını da değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Yaklaşık on öğretmenden biri ise meslektaşları ile iletişimlerinin azaldığını belirtmiştir. Diğer bir soruda ise öğretmen gözlemlerine göre öğrencilerin kendi aralarındaki iletişime ilişkin değişim sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar, diğer iki sorunun cevapları ile paralellik arz etmektedir. Öğretmenlerin yarısından fazlası, gözlemlerine göre öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimlerinin arttığını, yarısına yakını (% 40) farklılık gözlemlemediklerini ve bir kısmı da (% 10) iletişimlerinin azaldığını belirtmişlerdir.

Tablo 14. Deprem sonrasında, öğrencilerin sınıf içerisindeki davranış problemlerine karşı tepkilerine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Tepkisiz kalıyorum	12	5.5
Daha az tepki veriyorum	93	42.7
Normal tepki veriyorum	112	51.4
Toplam	217	100

Deprem sonrasında, öğrencilerin sınıf içerisindeki davranış problemlerine karşı öğretmen tepkilerindeki değişikliğe ilişkin bulguların dağılımına bakıldığında öğretmenlerin görüşlerinin farklılaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı normal tepki verirken ($n= 112$, % 54.6), bazı öğretmenlerin de ($n= 93$, % 45.4) daha az tepki verdiklerini belirtmişlerdir.

3.3. Depremden Sonra öğrencilerin okula devam ve Uyumlarına ilişkin bulgular

Depremden sonra öğrencilerin okula devam durumları ve uyumları ile ilgili öğretmen cevapları analiz edilmiş ve bu alt başlık altında sunulmuştur.

Tablo 15. Deprem sonrasında eğitim-öğretimin başlamasının öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Olumlu	148	68.2
Olumsuz	69	31.8
Toplam	217	100

Sınıf öğretmenlerinin, okulların açılmasının öğrenciler üzerindeki etkisinin olumlu olduğuna yönelik görüşleri, toplam görüşün % 68.2'sini oluşturmaktadır. Açık uçlu olarak sorulan diğer bir soruda ise öğretmenlerin hangi boyutlarıyla olumlu ya da olumsuz olduğu sorulmuştur. Buna göre öğretmenler sosyalleşmeye ve normalleşmeye katkı sağlaması gibi nedenlerden dolayı bu kararın çocuklar

üzerindeki etkisinin olumlu olduğunu düşünmektedir. Bu kararın çocuklar üzerinde etkisinin olumsuz olduğunu belirten öğretmen oranı ise % 31.8'dir. Açık uçlu soruların cevaplarından anlaşılacağı üzere öğretmenler, deprem olabilir korkusu, imkansızlıklar, verimsizlik yaşanabilme ihtimallerini dikkate alarak öğrenciler üzerindeki etkinin olumsuz olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 16. Okula dönüş sürecinde öğrencilerin yaşadığı problemlere ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Deprem Korkusu	48	44.5
Ulaşım	20	18.5
Barınma	19	17.6
Eğitime olumsuz bakış	13	12
Ailede kayıp ya da yaralanma	8	7.4
Toplam	124	100

Tablo incelendiğinde öğretmen gözlemlerine göre öğrencilerin yarısına yakını deprem korkusundan kaynaklı sorun yaşamaktadır. Yine öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin barınma (17.6 %), ulaşım (18.5%) ile ailden ölü/yaralı olmasından (7.6 %) kaynaklı sorun yaşadığını ve bazı öğrencilerin (% 12) de eğitime karşı olumsuz bakış açısından kaynaklı sorun yaşamışlardır.

Tablo 17. Deprem sonrası öğrencilerin okula devam durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Çoğunluk geliyor	91	41.4
Hepsi geliyor	56	25.5
Az bir kısmı geliyor	56	25.5
Çok az bir kısmı geliyor	17	7.7
Toplam	220	100.0

Sınıf öğretmenlerinin yarısına yakını (% 41.4) öğrencilerinin depremden sonra çoğunlukla okula devam ettiklerini belirtirken sınıftaki tüm öğrencilerin geldiğini belirten öğretmen sayısı ile az bir kısmının geldiğini belirten öğretmen sayıları birbirine eşittir (56 öğretmen).

Tablo 18. Deprem sonrasında öğrencilerin okula uyum sağlaması için sınıfta yapılan etkinlik türlerine ilişkin öğretmen görüşleri (Çoklu cevap verilmiştir.)

	<i>n</i>	%
Fiziksel etkinlikler	141	33.02
Görsel sanatlar	124	29.04
Müzikal etkinlikler	85	19.91
Drama etkinlikleri	77	18.03
Toplam	427	100

Öğretmenlerin birden fazla seçenek işaretleyerek cevaplandığı soruda, öğrencilerin yeniden okula uyum sağlayabilmeleri için en fazla fiziksel etkinlikler (33 %) ve görsel sanat etkinlikleri (29%) yapılmaktadır. Öğretmen görüşleri, okula uyum için öğrencilere drama etkinlikleri ve müzikal etkinlikler de yaptırıldığını göstermektedir.

Tablo 19. Depremden sonra resmî kurumlar tarafından öğrenciler için düzenlenen etkinliklere ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Çocuk Oyunları	13	16.88
Tiyatro	10	12.99
Sirk Gösterisi	8	10.39
Psikososyal destekler	7	9.09
Sinema Gösterimi	6	7.79
Turnuvalar	4	5.19
Hediye verilmesi	4	5.19
Boyama Etkinlikleri	3	3.89
Palyaço Gösterileri	3	3.89
Eğlenceler	3	3.89
Gösteriler	3	3.89
Sportif faaliyetler	2	2.59
Bilgilendirici Toplantılar	2	2.59
Drama	2	2.59
Müzikal etkinlikler	2	2.59
Uçurtma Şenliği	1	1.30
Gezi	1	1.30
Hikâye Dinletisi	1	1.30
Boyama Etkinlikleri	1	1.30
Tübitak Çadırları	1	1.30
Toplam	77	100

Deprem sonrası süreçte bazı okullarda öğrencilerin tekrar motivasyon ve uyum konusunda yaşadığı sıkıntılardan dolayı çeşitli sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları tarafından okullarda sosyal, kültürel, sanatsal etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlikler, Tablo 'de sunulmuştur. Buna göre resmi kurumlar ve STK'lar tarafından çeşitli faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Bu oyunların başında çocuk oyunları ve drama gelirken, TÜBİTAK çadırı kurulması, bilgilendirici toplantılar şeklinde bilgilendirme faaliyetlerinin de düzenlendiği belirtilmiştir.

Tablo 20. Öğretmen gözlemlerine göre deprem sonrasında öğrencilerinin motivasyonlarına ilişkin görüşlerin dağılımı

	<i>n</i>	%
Motivasyon azaldı	49	40.8
Motivasyon arttı	8	6.7
Değişmedi	63	52.5
Toplam	120	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı deprem sonrası süreçte öğrencilerinin motivasyonlarında değişim gözlenmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 38.58'i ise öğrenci motivasyonunda düşüş gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Aynı bir soru ile bu düşüşün olası nedenleri hakkında açık uçlu bir soru sorulmuş ve öğretmenlerden bu konu ile ilgili derinlemesine bilgi alınması

hedeflenmiştir. Öğretmenlerin açık uçlu soruya verdikleri cevaplara göre öğrencilerde motivasyon düşüklüğü korku, isteksizlik, ilgisizlik, önemsememe, odaklanmama, eğitimden soğuma ve akademik kayıplardan kaynaklanmaktadır (toplamda 39 görüş).

3.4. Eğitim – Öğretimle İlgili Öğretmen Görüşleri

Çalışmada soruların bir kısmı, öğretmenlerin öğretim faaliyetlerini nasıl yürüttükleri ile ilgilidir. Bu sorulara öğretmenlerin verdikleri cevaplar, bu alt başlık altında değerlendirilmiştir.

Tablo 21. Öğretmenlerin deprem sonrasında öncelik verdikleri konulara ilişkin bulguların dağılı

	<i>n</i>	%
Doğal afetler	65	45.45
Değişmedi	31	21.67
Matematik konuları (dört işlem, kesirler)	14	9.80
Türkçe konuları (okuma, yazma, anlama)	14	9.80
Müfredat yetiştirme	4	2.80
Psikososyal destek	5	3.49
Oryantasyon	2	1.39
Değerler eğitimi	4	2.80
Fiziksel etkinlik	4	2.80
Toplam	143	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya cevapları kodlanmış ve yüzdeler tablo oluşturulmuştur. Oluşturulan tabloda sınıf öğretmenlerinin ağırlıklı olarak doğal afetler konusunu işledikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin bir kısmı, türkçe ve matematik derslerine öncelik verdiği görülmüştür.

Tablo 22. Deprem sonrasında ders dışı etkinliklerde afet eğitimi konularına zaman ayırma durumuna ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Yeri geldikçe zaman ayırıyorum	107	49.5
Daha çok zaman ayırma	73	33.8
Hiç zaman ayırmıyorum	20	9.3
Daha az zaman ayırıyorum	6	2.8
Toplam	216	100

Depremden sonra ders dışı etkinliklerde afet eğitimi konularına yer vermeye ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin yarısının yeri geldikçe zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. % 33.8 daha çok zaman ayırdığını söylerken hiç zaman ayırmadığını belirten öğretmen oranı % 9.3, daha az zaman ayırdığını söyleyen öğretmen oranı ise % 2.8'dir.

Tablo 23. Deprem sonrasında okuldaki rehberlik servisinin yoğunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Arttı	73	33.8
Rehberlik servisi yok	68	31.5

Değişmedi	65	30.1
Azaldı	10	4.7
Toplam	216	100

Deprem sonrası, yaşanan afetten sonra okulun rehberlik servisinin yoğunluğuna ilişkin öğretmen görüşlerinin analizinde öğretmenlerin % 33.8'i servisin yoğunluğunun arttığını, % 31.5'i okullarında rehberlik servisi olmadığını belirtmiştir. Rehberlik servisinin yoğunluğunun artmadığını belirten öğretmen oranı ise % 30.1'dir.

Tablo 24. Verimli ders işleme durumuna ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Tamamen	53	24.7
Kısmen	146	67.9
Hiç	16	7.4
Toplam	215	100,0

Deprem sonrası derslerin işlenişine ilişkin öğretmenlerin verdiği cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun dersi kısmen verimli işlediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 25. Müfredatı yetiştirme endişesine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Tamamen	69	32.1
Kısmen	99	46.0
Hiç	47	21.9
Toplam	215	100

Müfredatı yetiştirme kaygısında ise öğretmen görüşlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Cevap veren 215 öğretmenden 69'u müfredat yetiştirme kaygısını tamamen yaşadığını belirtirken 47 öğretmen ise hiç yaşamadığını belirtmiştir. 99 öğretmen ise kısmen bu kaygıyı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun kısmen veya tamamen müfredat yetiştirme kaygısı yaşadığını belirtmişlerdir.

Tablo 26. Deprem sonrasında sınıf içi etkinliklerde kullanılmak üzere materyal yeterliğine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Yeterli düzeyde var	78	36.1
Çok az var	95	44.0
Hiç yok	43	19.9
Toplam	216	100

Öğretmenlerin % 36.1'i, depremden sonra öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. % 44 oranında öğretmen materyallerinin çok az olduğunu belirtirken % 19.9'u ise sınıflarında hiç materyal olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin çoğunluğunun okulda öğretim faaliyetlerini yürütecek düzeyde materyal sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 27. Normal ders kitaplarını kullanabilme durumuna ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Evet	196	90.3
Hayır	21	9.7
Toplam	217	100

Öğretmenlerin tamamına yakını, depremden sonraki eğitim – öğretim sürecinde mevcut ders kitaplarını kullanmaya devam ettiklerini belirtirken çok az oranda öğretmen ise yararlanmadığını belirtmiştir.

Tablo 28. Bakanlığın acil bastırdığı ders kitaplarından yararlanma durumuna ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Çok yararlandım	40	18.5
Biraz yararlandım	58	26.9
Hiç yararlanamadım	46	21.3
Okulumuza kitap ulaşmadı	72	33.3
Toplam	216	100

Depremden sonra bakanlığın acil olarak bastırdığı ve deprem bölgelerine gönderdiği ders kitaplardan yararlanma durumlarına bakıldığında ise öğretmenlerin % 33.3'ü okullarına kitap ulaşmadığını belirtirken % 18.5 çok % 26.9 ise biraz yararlandığını belirtmiş hiç yararlanmadığını belirten öğretmen oranı ise % 21.3 olarak bulunmuştur.

Tablo 29. Deprem sonrasında ders planlamasına ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Normal plan uyguluyorum	98	45.3
Kısaltmalar kullanıyorum	55	25.5
Sadece önemli gördüğüm konuları işliyorum	56	25.9
Plan yapmıyorum/yapamıyorum	7	3.2
Toplam	216	100

Sınıf öğretmenlerinin deprem sonrası dönemde ders planlaması ile ilgili verdikleri cevaplara göre öğretmenlerin yarısına yakını normal plan uyguladığını belirtmektedir. Sadece 7 öğretmen planlama yapmadığını belirtirken % 46.7'si de sadece önemli konuları işledikleri veya farklı şekillerde planlamada kısaltmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30. Deprem sonrası ders işleme biçimine ilişkin öğretmen görüşleri

	<i>n</i>	%
Dersleri hızlandırıyorum	83	38.4
Bazı konuları geçiyorum	28	13.0
Bazı konulara daha fazla ağırlık veriyorum	51	23.6
Normal derslerimi işliyorum	54	25.0
Toplam	216	100

Sınıf öğretmenlerinin deprem sonrasında nasıl ders işlediklerine dair görüşlerine göre 83 öğretmen dersi hızlandığını, 28 öğretmen bazı konuları atladığını, 51 öğretmen bazı konulara ağırlık verdiğini belirtirken 54 öğretmen de derslerini normal zamanlardaki gibi işlediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun konuları atlama, hızlandırma veya bazı konulara ağırlık verilmesi açısından normalden farklı ders işlediği görülmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

6 Şubat depreminden sonra başlayan eğitim faaliyetlerinin işleyişine ilişkin deprem bölgesindeki sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada deprem bölgesinde görev yapan 220 sınıf öğretmeninden görüş toplanmıştır.

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle bu çalışma 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerden etkilenen 11 ildeki depremde öğretmenlerin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Diğer bir sınırlılık da veri toplama zaman dilimi ile ilgilidir. Bu veriler, depremden hemen sonraki üç ay ile sınırlıdır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğuna yakını kendi okullarında görev yapmakta yine büyük çoğunluğu kendi konutunda ikamet etmektedir.

Öğretmenlerin çoğu, deprem farkındalığının arttığını belirtirken yine öğretmenlerin çoğu deprem sonrası afet eğitimi almadığını; tamamına yakını ise henüz psikososyal destek almadığını belirtmiştir. Marmara depreminden sonra yapılan bir çalışmada da öğretmenlerin % 77'si öğretmenlerde moral desteğin sağlanmasını yetersiz görmüştür (Ünlüer, 2002). Psikososyal destek almama noktasında iki araştırmanın sonuçları uyusmaktadır. Ancak bu sonuç psikososyal desteğin sağlanmadığı yönünde değil öğretmenlerin bu destekten yararlanmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Depremden sonra öğretmenlerin genel duygu durumları ve kişisel tecrübelerine ilişkin sonuçlar

Depremden sonraki duygu durumları ile ilgili görüşlerine bakıldığında depremden sonra öğretmenlerin yarısından fazlası binaya girerken endişe ve korku duymaktadır. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin tekrar bir deprem olma korkusuyla beraber binaya girdikleri şeklinde yorumlanabilir. Deprem yaşamış bireylerle yapılan araştırmada da katılımcılar, kapalı mekânlardan korkma (Çoban vd., 2017; Yıldız, 2000), depremin yaşadığı yerden ve depremden korkma (Çoban vd., 2017) gibi duyguları deneyimlediklerini belirtilmişlerdir. Bununla birlikte binaya ilk girdiğinde duygu durumunda değişiklik olmadığını belirten öğretmenler de bulunmaktadır. Aynı şekilde öğretmenlerin sınıfa ilk girdiklerinde ne hissettikleri de sorulmuştur. Öğretmenlerin çoklu cevaplarından, sınıf ortamında ilk girdiklerinde

çoğunlukla korku, tedirginlik – endişe, üzüntü – karamsarlık gibi olumsuz duygular hissettiklerini belirtmişlerdir. Mutluluk ve umut hissettiklerini belirten öğretmen oranı ise azınlıktadır. Diğer yandan sınıfa ilk girdiğinde heyecanlandığını, özlem duyduğunu, sorumluluk duygularının arttığını ve duygu karmaşası yaşadığını belirten öğretmenler de olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin tamamına yakını kendilerini sınıfta güvende hissetmediklerini belirtmiştir. Okul çevresinde depremin yol açtığı yıkımları gördüklerinde ise öğretmenlerin tamamına yakını korku artması, kaygılanma, sürekli deprem hissi yaşatma gibi olumsuz duygular hissettiklerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası çalıştığı okuldan memnun olduğunu ve ayrılmak istemediğini belirtmiştir. Ancak bazı öğretmenler (% 34.3) fırsat olması halinde başka okula tayin isteyebileceğini de belirtmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını depremden sonra sınıf içi motivasyonlarının azaldığını, yine öğretmenlerin yarısına yakını ders anlatırken dikkat düzeylerinin azaldığını, öğretmenlerin çoğu ise depremden sonra stres düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Van depreminden sonra öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada da öğrencilerin deprem sonrası stres düzeyleri üzerinde umutsuzluğun etkin bir değişken olduğu görülmüştür (Kardaş & Tanhan, 2018).

Öğretmenlerin deprem sonrası eğitim – öğretim faaliyetleri ile ilgili en büyük endişelerinin ne olduğuna ilişkin açık uçlu soruya verdikleri cevaplara göre müfredatı yetiştirememe, can güvenliği en çok tekrarlanan endişeler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte akademik kayıplar, psikolojik sıkıntılar, öğrenme problemleri, verim alamama, öğrenci devamsızlığı, normalleşme sürecinin uzaması ile tekrar deprem olabilir korkusu da duyulan endişeler içerisinde yer almaktadır. Araştırmaya katılan ve bu soruya cevap veren öğretmenlerin çoğunluğu müfredatı yetiştirememe, ve akademik kayıplar konusunda endişe yaşamaktadır. Yaşanılan felaketten ötürü psikolojik sıkıntılar yaşayan öğrencilerin varlığı, tekrardan deprem olma korkusu ve öğrencilerin can güvenliğini sağlayama korkuları öğretmenlerin eğitim öğretimdeki endişeleridir.

Deprem yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem ile ilgili metaforik algılarının incelendiği bir çalışmada depremi yaşayan öğrencilerin depremi, yokedici bir güç kategorisinde ifadeler kullanılmıştır (Karakuş, 2014).

Depremden sonra öğretmenler odasındaki sohbet konularına bakıldığında, öğretmenlerin en çok deprem ağırlıklı konular konuşmaktadır. Deprem ağırlıklı konular dışında öğretmenler, günlük konuşmalar, ders, öğrenci ve veliler ile ilgili konuşmalar yaptıklarını da belirtmişlerdir.

Alınan bir kararla depremden kısa bir süre sonra okullar açılmıştı. Öğretmenlerin yarısından fazlası bu kararı doğru olarak nitelendirirken az bir oranda öğretmen ise kararın yanlış veya kaygıyı artırıcı bir karar olduğunu belirtmektedir. Depremden sonra öğrencilerin sosyalleşmesine ve normalleşmeye olumlu etkisi de dahil kulların açılmasının olumlu olduğunu belirten öğretmen oranı oldukça yüksektir. Ancak bununla birlikte öğretmenler; öğrencilerin hazır olmamaları ve deprem korkusunun devam etmesi gibi gerekçeler de dahil olmak üzere okulun açılmasının öğrenci üzerinde

olumsuz etkisi olduğu belirterek okulların açılmasını olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin, potansiyel olarak travmatik olayların ardından çocuklara destek sağlamak ve psikososyal zorluklar yaşayan çocukların belirlenmesine yardımcı olmadaki rolleri dikkate alındığında (Le Brocque vd., 2017) okulların açılmasının bu yönüyle de öğrencilerin okula uyumlarına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Depremden sonra iletişim ve etkileşime ilişkin sonuçlar

Öğretmenler, deprem sonrasında eğitim öğretim sürecinde paydaş desteğini yeterli düzeyde hissettiklerini belirtmişlerdir. Çok az öğretmen ise bu desteğin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Depremden sonraki iletişim süreçlerine bakıldığında, öğretmenlerin çoğu öğrencilerle olan iletişiminin arttığını belirtirken iletişiminin değişmediğini belirten öğretmen oranı da iletişiminin arttığını belirten orana yakındır. İletişiminin azaldığını belirten öğretmen sayısı ise oldukça azdır. Meslektaşlar ile iletişimdeki değişime ilişkin öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin yarısından fazlası meslektaşları ile iletişimin arttığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısına yakını herhangi bir değişiklik olmadığını, çok az bir kısmı ise iletişimin azaldığını belirtmiştir. Marmara depreminden sonra yapılan bir çalışmada ise öğretmenler, eğitimcilerin birbirlerine yardımcı olma düzeyleri yetersiz bulunmuştur (Ünlüer, 2002). İletişimle ilgili son olarak öğretmenlerin yarısı, gözlemlerine göre öğrencilerin kendi aralarındaki iletişiminin arttığını, yarıya yakını ise değişmediğini belirtirken yine çok az bir kısmı da iletişimin azaldığını belirtmektedir. Öğretmenlerin yarısından biraz fazlası depremden sonra sınıf içinde istenmeyen davranışlara normal tepki verdiğini belirtirken yarısına yakını da daha az tepki verdiğini belirtmiştir.

Depremden sonra öğrencilerin okula devam ve uyumlarına ilişkin sonuçlar

Depremden sonra öğrencilerin okula devam ve uyumlarına ilişkin sonuçlara bakıldığında araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre depremden sonra öğrencilerinin geneli okula devam etmektedir. Öğretmenler, Marmara depreminden sonra yerleşim yerlerinin dağınık olmasının eğitime olumsuz etkisi olduğunu düşünmemektedir (Ünlüer, 2002). Öğretmenlerin yarısı, depremden sonra öğrencilerine yönelik bakış açılarının değişmediğini belirtirken diğer yarısı ise olumlu yönde bir değişim olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, öğretmenlerin öğrencilerine karşı daha duyu yüklü bir tavır sergiledikleri; sorumluluk, sevgi, şefkat ve merhamet duygularının daha arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenler, okula dönüşte öğrencilerin yarısına yakınının deprem korkusu, barınma, ulaşım ve aileden ölü veya yaralıların olmasından kaynaklı uyum problemlerinin gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Bu sonuca bakılarak öğretmenler tarafından öğrencilerinin okula dönüş sürecinde yaşadıkları en büyük sıkıntının depremin yaşattığı korku olduğu söylenebilir. Ancak bunun yanı sıra öğrencilerin barınma ve ikametgah değişiklikleri, okul binalarının hasar görmesi ve bu sebeplere bağlı olarak okulun adresinin değişikliği nedeniyle ulaşımında yaşanan sorunlar sınıf öğretmenlerinin belirttiği sorunların başında geldiği söylenebilir. okul yöneticileri ile yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin aile

fertlerini veya yakınlarını kaybetmeleri, öğrenci devamsızlıkları, öğrencilerin kaygı ve korku yaşaması, okullara çok sayıda öğrencinin nakil gelmesi veya başka okullara nakil gitmesi, öğrencilerin çadır veya konteynirlarda kalması, öğrencilerin evlerinin yıkılması veya ağır hasarlı olmasından dolayı öğrencilerin materyal eksikliğinin oluşması, öğrencilerde davranış bozukluğunun artması (Arslan, 2023) gözlemlenen problemler arasında sayılmaktadır.

Depremden sonra öğretmenler, sınıflarda uyum faaliyetleri olarak görsel sanat etkinlikleri, fiziksel etkinlikler, müzikal etkinlikler ve drama etkinlikleri yaptıklarını/yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde resmi kurum ve kuruluşlar tarafından da okullarda çocuk oyunları, tiyatro, sirk gösterisi gibi sanatsal, TÜBİTAK çadırı gibi kültürel faaliyetlerin de kendi okullarında yapıldığını belirtmişlerdir. Marmara depreminden sonra yapılan bir çalışmada öğretmenler deprem sonrası diğer kuruluşların katkısını az olarak ifade etmişlerdir (Ünlüer, 2002).

Öğrencilerin deprem sonrası dönemde okula yönelik motivasyonlarına ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretmenlerin yarısından biraz fazlasının değişim gözlemediğini belirtirken yarısına yakını da öğrencilerin motivasyonlarının düştüğünü belirtmişlerdir. Çok az oranda öğretmen ise öğrencilerin motivasyonlarının arttığını belirtmişlerdir. Motivasyon düşüklüğünün olası nedenleri ile ilgili açık uçlu soruya öğretmenlerin verdiği cevaplara göre korku, isteksizlik, ilgisizlik, önemsememe, odaklanmama, eğitimden soğuma ve akademik kayıplar gibi nedenlerden öğrencilerin motivasyonlarının düştüğü düşünülmektedir. Kahramanmaraş depreminden sonra okul yöneticileri ile yapılan bir araştırma da benzer sonuçları vermektedir. Araştırmaya göre öğrenci motivasyonlarının düşmesi (Arslan, 2023) gözlemlenen problemler arasında sayılmaktadır.

Eğitim – öğretimle ilgili öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, ağırlıklı olarak doğal afetler ile ilgili konular işlemektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin bir kısmı, türkçe ve matematik derslerine öncelik verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunlukla depremde sonra ders dışı etkinliklerde afet eğitimi konularına yer vermeye çalışmıştır.

Öğretmenler bir kısmı (% 31.5) okullarında rehberlik servisi olmadığını belirtmiş. Okullarında rehberlik servislerinin yoğunluğunun arttığını ifade eden öğretmen oranı ile (%33.8) yoğunluğun değişmediğini belirten öğretmen oranı (%30.1) birbirine çok yakındır. Marmara depreminden sonra öğretmenler rehberlik servislerinin hizmetlerini yetersiz olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Ünlüer, 2002).

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, deprem sonrası dersleri kısmen verimli işlediklerini belirtmektedir. Öğretmenlerin çoğu ise müfredatı yetiştirme kaygısı taşıdıklarını ifade etmektedir. Materyal yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri, depremde sonraki süreçte materyallerin çok az ya da yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak % 19.9 oranında öğretmen, okul ya da sınıfında hiç materyal olmadığını söylemiştir. Öğretmenlerin tamamına yakını ders kitaplarını kullandıklarını,

yarısına yakını ise bakanlığın bastırıldığı ve deprem bölgesi okullara gönderdiği materyalleri kullandıklarını belirtmiştir.

Sınıf öğretmenleri yarısına yakını normal plan uyguladığını; yarısının ise sadece önemli konuları işledikleri veya farklı şekillerde planlamada kısaltmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı (%25) derslerini normal bir şekilde işlediklerini belirtirken büyük çoğunluğu ise konuları atlama, hızlandırma veya bazı konulara ağırlık verme şeklinde normalden farklı ders işlemektedir.

5. KAYNAKÇA

- Akpolat, Y., Kaya, G., Çalışkan, A., & Karaağaç, Ş. (2021). İzmir deprem afetinden etkilenenler üzerine sosyolojik bir araştırma: Depremle ilgili toplumsal bilinci etkileyen faktörlerin analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 723-753. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.841864>
- Arcaya, M., Raker, E. J., & Waters, M. C. (2020). The Social Consequences of Disasters: Individual and Community Change. *Annual Review of Sociology*, 46(1), 671-691. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-121919-054827>
- Arslan, M. (2023). Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*, 10(97), 1550-1559.
- Baytiyeh, H. (2018). Online learning during post-earthquake school closures. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 27(2), 215-227.
- Çoban, M., Sözbilir, M., & Göktaş, Y. (2017). Deprem deneyimini yaşamış kişilerin deprem öncesi hazırlık algılarının belirlenmesi: Bir durum çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 113-134.
- Dizer, D. (2008). Sakarya ilindeki liseli ergenlerin 1999 Marmara depremi sonrası travmayı algılama, sosyal destek sistemleri ve umutsuzluk belirtilerinin incelenmesi.
- Engle, J. (2018). Stories of tragedy, trust and transformation? A case study of education-centered community development in post-earthquake Haiti. *Progress in Planning*, 124, 1-34.
- Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Ezaki, N. (2018). Impact of the 2015 Nepal earthquakes on children’s schooling: Focusing on individual children’s enrolment flow. *Education 3-13*, 46(7), 867-878.
- Karakuş, U. (2014). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardaş, F., & Tanhan, F. (2018). Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres, travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-36.
- Le Brocque, R., De Young, A., Montague, G., Pocock, S., March, S., Triggell, N., Rabaa, C., & Kenardy, J. (2017). Schools and Natural Disaster Recovery: The Unique and Vital Role That Teachers and Education Professionals Play in Ensuring the Mental Health of Students Following Natural Disasters. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 27(1), 1-23. <https://doi.org/10.1017/jgc.2016.17>
- Luzincourt, K., & Gulbrandson, J. (2010). Education and Conflict in Haiti: Rebuilding the Education Sector after the 2010 Earthquake. Special Report 245. *United States Institute of Peace*.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2023, Eylül 14). *Bakan Özer, afet bölgesindeki eğitim öğretim süreçlerine ilişkin değerlendirmelerde bulundu*. <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-afet-bolgesindeki-egitim-ogretim-sureclerine-iliskin-degerlendirmelerde-bulundu/haber/29521/tr>
- Özer, M. (2023). Education Policy Actions by the Ministry of National Education after the Historical Earthquake Disaster on February 6, 2023 in Türkiye. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 12(2), 1-14. <https://doi.org/10.14686/buefad.1261101>
- Paudel, J., & Ryu, H. (2018). Natural disasters and human capital: The case of Nepal's earthquake. *World Development*, 111, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.06.019>
- Pyles, L., & Svistova, J. (2015). A critical Discourse Analysis of Haiti earthquake recovery in New York Times articles: Implications for social welfare policies, practices and education. *Critical Social Work*, 16(1).
- Sapkota, J. B., & Neupane, P. (2021). The academic impacts of 2015 Nepal earthquake: Evidence from two secondary schools in Sindhupalchok district. *Education Sciences*, 11(8), 371.
- Telli, S. G., & Altun, D. (2023). Türkiye'de deprem sonrası çevrimiçi öğrenmenin vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 125-136. <https://doi.org/10.32329/uad.1268747>
- Ünlüer, İ. (2002). Olağanüstü durumlarda eğitim, eğitimin problemleri ve çözüm yolları (Marmara depremi, Sakarya örneği, ilk ve ortaöğretim) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldız, M. (2000). İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin Deprem öncesi ve Deprem sonrası öğrenme ve öğretme Başarıları İle Deprem Sonrası oluşabilecek Değişiklikler [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Extended Abstract

Introduction

Turkey has recently experienced a major earthquake disaster. On 6 February 2023, at 04.17 and 13.24, Turkey experienced one of the largest earthquake disasters in its history with two earthquakes with epicentres in Pazarcık (Kahramanmaraş) and Elbistan (Kahramanmaraş). In these severe earthquakes, many buildings in 11 provinces collapsed into rubble (ITU, 2023) and more than fifty thousand lives were lost. The effects of the earthquake were seen in different areas and many areas were negatively affected by the earthquake. One of these areas is the education system.

Immediately after the earthquake, the Ministry of National Education (MoNE) mobilised to start education services and provide humanitarian aid. In this context, it utilised its human resources and production capacity to mitigate the effects of the earthquake. It was also observed that MoNE institutions were the main producers of humanitarian aid provided in the earthquake area from the very first day. MoNE ensured that the necessary areas were created and teachers and psychological counsellors were assigned in order to provide education services as soon as possible. While education services were rapidly initiated through tents, containers and prefabricated schools, preparations were started for the transition to face-to-face education in schools (Özer, 2023). Later on, education in schools in the earthquake zones was initiated in three stages. In the first stage, education was started on 1 March in Kilis, Şanlıurfa and Diyarbakır; on 13 March in Osmaniye, Gaziantep and Adana; and on 27 March in Adıyaman, Kahramanmaraş, Malatya and Hatay, which were most affected by the earthquake (Ministry of National Education, 2023).

This research was conducted to determine the opinions of the classroom teachers in the earthquake region about the education and training activities carried out in the provinces in the earthquake region after the earthquake. In order to achieve this aim, answers to the following problems were sought:

In the post-earthquake education, classroom teachers in the earthquake region;

- Communication (among students, teachers with students, teachers with colleagues) processes,
- Their emotional states and personal experiences,
- What are their views on the execution of learning-teaching processes?

Method

Since this research aims to reveal teachers' views on how post-earthquake education works in the earthquake region, it was deemed appropriate to use the survey model. The sample of the study consisted of 220 classroom teachers working in 11 provinces, which are earthquake zones, in the schools opened in these provinces with the start of education after the earthquake.

The data were collected with a semi-structured questionnaire that included both closed-ended and open-ended questions created by the researchers. A question pool was created by the researchers who were in the earthquake zone by conducting preliminary interviews with earthquake survivor teachers. The question pool was sent to the referees and asked to evaluate its validity in terms of scope. After the data were collected, the questionnaires of the teachers from the provinces that were not in the earthquake zone were excluded from the analysis and the data of 220 classroom teachers were included in the analysis. The data were analyzed descriptively (arithmetic mean, standard deviation, percentage, frequency). The answers given to open-ended questions were also converted into quantitative data. The findings were presented in tables and graphs.

Results

Almost all of the classroom teachers participating in the study stated that their earthquake awareness increased after the earthquake. The majority of the classroom teachers felt anxiety and fear when entering the building. However, approximately one out of three teachers stated that they felt like before the earthquake when entering the school building. A small number of teachers stated that they could enter the building with the help of their friends. The teachers stated that they experienced feelings of happiness and hope when they entered the classroom for the first time after the earthquake (n= 60). However, it is seen that teachers' opinions are mostly related to the negative emotions of fear, uneasiness - anxiety, sadness - pessimism. On the other hand, teachers stated that they felt excitement, longing, and responsibility. While 16.7 % of the teachers stated that they felt safe in the classroom, almost the same percentage of teachers stated that they did not feel safe at all. 65.7 % of the classroom teachers stated that they felt partially safe. The majority of the teachers stated that their fear and anxiety increased in the face of these images or that they felt a sense of earthquake. Very few teachers stated that this situation did not make any difference for them. More than half of the teachers consider the opening of schools as a good decision, approximately 20% of them consider it as a wrong decision that increases anxiety. The rate of teachers who stated that this decision did not make any difference for them is 22.8%.